

УДК [82:0 + 82.091]: 17.07.25

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2024.1.4>

В. Б. ПРИХОДЬКО

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземної та української філології,

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: prykhodko_vika@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8171-9823>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО ДИСКУРСУ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

У статті йдеться про методологічні засади сучасного дискурсу літературної компаративістики. Зазначається, що в рамках компаративної методології поєднуються два протилежні підходи: пошук універсалій, які встановлюють єдність різних літератур, та виявлення їхньої національної ідентичності. Здійснено аналіз генези методологічних засад Р. Декарта («Principia philosophiae»), К.-Г. Юнга (теорія архетипів), М. Фуко (зв'язок слів і речей), Д. Дюришина (внутрішні і зовнішні контактні зв'язки), М. Бахтіна (ідея діалогічності). Розглянуто спільні методи компаративістики, незалежно від специфіки наукового напрямку: порівняльно-типологічний, порівняльно-історичний та індивідуалізуючий. Обґрунтовується принципове значення категорії інтертекстуальності для методики компаративістських досліджень. Зауважується, що в сучасному компаративному дискурсі актуалізовано термін «культурний трансфер», як новий підхід до вивчення літературних і культурних взаємин, а така форма трансферу як переклади іноземної літератури сьогодні активно досліджується. Значну увагу в статті зосереджено на питанні імагологічного методу, оскільки зростає перспектива та актуальність вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок у сфері імагології – пізнання ментального образу (іміджу) народу іншою національною свідомістю. Досліджується художній переклад як один з найважливіших напрямів літературної компаративістики. Зазначається, що його осмислення в новому літературному дискурсі трансформує дослідницьку стратегію та методологію: не лише зрозуміти перекладений твір на рівні його загальних і типологічних характеристик, але, що найважливіше, зрозуміти у його «сутісних сенсах» крізь рецепцію та інтерпретацію.

Ключові слова: методологія, компаративістика, текст, діалог, імагологія, переклад, культурний трансфер.

Постановлення проблеми. Актуальним завданням сучасного порівняльного літературознавства є дослідження міжлітературного процесу, зміст, структура та форми якого відображають основні напрями та закономірності як світового, так і національного культурного розвитку. Пошук універсалій, що встановлюють єдність різних літератур, а також виокремлення їхньої унікальності та національної ідентичності – два протилежні підходи, які поєднуються в рамках компаративістської методології. Розглядати літературний процес єдиним, діалектичним, який розвивається за своїми внутрішніми законами, дозволяють універсалії літературно-художнього мистецтва, що є формотворчими засадами, основою світового літературного процесу. Завдяки можливості філософського та естетичного пізнання людини і буття універсалії – загальнолюдські, наднаціональні та кроскультурні феномени. «Універсалії, – стверджував Р. Декарт в «Засадах філософії» (лат. «Principia philosophiae»), – утворюються

через те, що ми користуємося одним і тим же поняттям, щоб думати про кілька окремих речей, подібних між собою» [Декарт : 541].

Результати та дискусії. Домінуючий підхід до проблеми «універсального» (І.-Г. Гердер, В.Гумбольдт, німецькі романтики тощо) вказує, що визначення універсально поширених явищ і процесів, закономірностей, структур немінуче пов'язане із розглядом та тлумаченням специфіки їхньої етнічної ідентичності. Образ світу, який існує у свідомості людей, вибудовується ними на основі основних універсальних категорій їхньої ментальності та культури. Йдеться про такі поняття та форми сприйняття дійсності, як час, простір, доля. Такі концептуальні категорії є універсальними, оскільки вони притаманні людині на будь-якому етапі її історичного та культурного розвитку, хоча за своїм змістом вони непостійні, діахронічні.

Універсально поширені діахронічні закономірності встановлюють категорії історичної поетики. Результатом багаторічних методо-

логічних пошуків стала періодизація історії поезики – виявлення історичних типів художніх цілісностей. О. Веселовський виділяв дві такі стадії, називаючи їх епохами синкретизму та особистої творчості. Учений, який у своїй «Історичній поезиці» мав на меті прослідкувати еволюцію поетичної свідомості та її форм, розробляв концепцію, що є спільного у тому, як кожна епоха розуміє та моделює слово.

Процес виникнення універсалій у мистецтві прояснює і розроблена К. Юнгом теорія архетипів. Основний елемент колективного несвідомого, архетипи – це «символічні формули» вічних, незмінних структур людської психіки, які маніфестуються в текстопрактиці у вигляді архетипних ситуацій, станів, образів, мотивів і виступають як креативна сила в літературі, що діє «крізь» епохи, напрямки, жанри [Юнг].

У пошуках універсальних понять, придатних для аналізу міжлітературного процесу, літературознавці намагаються встановити те естетичне значення, яке мають деякі форми, способи вираження та зображення в певну епоху. Історико-культурні модифікації слова вивчав М. Фуко. Глибинний взаємозв'язок загальних мисленневих структур кожної історичної «епісистеми» французький культуролог виявляє, досліджуючи історичні трансформації розуміння слова як у свідомості (ментальності), так і в літературній творчості. Від Відродження і до сучасності зв'язок *слів і предметів/речей*, яким він постає в історичній свідомості, проходить три стадії. Перша стадія – слово-символ (слова і предмети тотожні, взаємозамінні), що формує ренесансну епісистему (XVI ст.); друга стадія – слово-образ (слова позбавляються безпосередньої подібності з предметністю, співвідносяться лише опосередковано, через мислення), що формує епісистему XVII–XVIII ст.; і, нарешті, третя стадія – слово-знак, замкнене на собі (слово стає знаком у системі знаків, художній вплив якого визначається зв'язком останнього з його минулим) [Foucault : 282].

Універсалії літературно-художнього мистецтва у компаративістських дослідженнях розглядаються як загальні підстави для порівняння та зіставлення національних літератур. Вони є засобом створення моделей міжлітературного процесу та визначають методи його дослідження: порівняльно-історичний, порівняльно-типоло-

гічний, тематико-міфологічний, формально-стилістичний, структурно-функціональний.

Однак у сучасному науковому дискурсі спостерігається тенденція, пов'язана із думкою, що відмінності між національними традиціями (розбіжності) так само важливі, як і їхня єдність (типологічні сходження). У зв'язку із цим універсальне починає трактуватися інакше. На перший план виходить не думка про репрезентативність будь-якої національної літератури по відношенню до світової (початкова пізнавальна дихотомія *варіант / інваріант*), а визнання ідентичності, унікальності кожної національної літератури (опозиція *інваріант / варіант*). Задля пізнання іншої національної художньої системи «зсередини», крізь призму її власної логіки, необхідно використовувати критерії, що відповідають, тобто є адекватними, внутрішній структурі цієї національної літератури.

Характерною ознакою порівняльного дослідження є те, що у ньому використовується методологія компаративістики. На сьогодні маємо дещо загальне розуміння методів порівняльних досліджень. Спільними методами, незалежно від специфіки наукового напрямку, у компаративістиці вважають:

1. Порівняльно-типологічний метод. Метод дозволяє отримати результати, досить загальні за обсягом і тому значною мірою орієнтовні (описовий результат).

2. Порівняльно-історичний метод. Предмет розглядається в його генетичному, історичному розвитку. Вирізняють кілька видів порівнянь: парадигматичне порівняння, за аналогією та ін.

3. Індивідуалізуючий метод. Передбачає порівняння індивідуального. Індивідуальність сприймається як особливість.

Порівняльне вивчення національних літератур спрямоване на пошуки спільного в індивідуальному, створення моделей, типологій, класифікацій. Так, згідно з концепцією Д. Дюришина, на основі «генетично-контактних зв'язків» та «системно-типологічних сходжень» утворюються історично обумовлені «міжлітературні спільності», що мають свою, зумовлену різними причинами динаміку і утворюють в сукупності «світову літературу» [Durišin].

З огляду на тенденції розвитку сучасної теоретичної компаративістики її актуальним завданням є виробити новий підхід до опису

міжлітературного процесу, нові принципи його систематизації. Одним із способів упорядкувати міжлітературний процес та виробити критерії порівняльного аналізу є *класифікації контактних зв'язків*. У сучасному літературознавстві широко використовується запропонована Ф. Вольманом диференціація контактів на *зовнішні та внутрішні*, яка отримала подальший розвиток та обґрунтування в працях Д. Дюришина. *Зовнішніми* Д. Дюришин пропонує вважати контакти без прямого впливу на літературний процес (наприклад, знайомство письменників, їх листування), *внутрішні* контакти розкриваються у самій структурі літературного твору. Іноді зовнішні чинники можуть бути пов'язані із внутрішніми через сприйняття та творчість.

Розмежування контактів на *синхронічні та діахронічні* допомагає ширше розглянути процес міжлітературної рецепції з огляду на характер співвідношення літературних дискурсів (епох). Діахронічні контакти встановлюють аналогію між «старою» і «ною» культурами та спричиняють модернізацію минулого, або, навпаки, втрату сучасним текстом свого історичного змісту, або поєднання двох тимчасових планів – минулого і сьогодення і т.д.

Синхронічні контакти, незважаючи на семантичні трансформації, яким піддається різний матеріал у різних авторів, створюють ефект інтегрованості текстів, що вступають у діалог та виражають дух тієї ж епохи.

До завдань компаративного вивчення входить також з'ясування причин контактів. Вони можуть бути випадковими, епізодичними, тимчасовими, закономірними, тривалими, постійними, детермінованими внутрішньолітературними чи позалітературними факторами.

Розглянуті класифікації, що дозволяють встановити типологію контактів, характеризують їхню сутність, функції у складному та багатовекторному процесі міжлітературної комунікації, розкривають принципи сприйняття «чужого» слова, допомагають відтворити генезис явища-реципієнта і розкрити внутрішні, потенційні можливості явища, що сприймається, які актуалізуються в процесі його рецепції.

В основу міжлітературних взаємодій закладено діалогічні відносини, що не лише зберігають, а й примножують художньо-естетичні цін-

ності різних національностей. Проте поняття «діалог», «діалогічні відносини» у дослідженнях міжлітературного процесу використовуються переважно для позначення «літературних зв'язків», «інтертекстуальності». Неможливо оминати в цій розвідці концептуальну *ідею діалогічності* М. Бахтіна: діалог як особливий вид смислових відносин передбачає розуміння естетичного об'єкту, в основі якого лежать персонологічні та соціальні відносини між суб'єктами – «я» та «інший», автором та героєм. М. Бахтін розвиває думку про те, що кожна культура, як один із учасників діалогу, у спілкуванні з іншими культурами виявляє та вперше формує свої власні смисли та форми, спрямовані до цієї іншої культури.

Методологічну основу для наукових розвідок у сфері діалогу літератур склали праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені проблемі *сприйняття* та пов'язаного із ним *розуміння*, – праці Х.-Г. Гадамера, П. Рікера, Р. Інгардена, Х.Р. Яусса, В. Ізера, О. Потебні, М. Бахтіна, Д. Наливайка та ін. Принципи герменевтики та рецептивної естетики набувають подальшого розвитку та конкретизації у спеціалізованих методиках та інтерпретаційних моделях.

Діалог літератур створює для кожної з них герменевтичну ситуацію, в якій здійснюється самопізнання та відбувається розуміння «Іншого». Діалог між національними літературами реалізується у свідомості письменника та (або) читача (а також і перекладача, якщо йдеться про художній переклад). Читач стає учасником міжлітературного процесу і створює той семантичний простір, в якому відбувається зустріч двох (і більше) ціннісно-смислових тезаурусів.

Для методики компаративістських досліджень принципове значення має також категорія *інтертекстуальності*, її розмежування у «широкому» (Ю. Крістева, Р. Барт) та «вузькому» (Ж. Женетт та ін.) значеннях. У широкому значенні слова інтертекстуальність належить до універсальних категорій мистецтва і культури в цілому. У вузькому значенні інтертекстуальність – літературний прийом. Запропонована Ж. Женетт п'ятичленна класифікація різних типів відносин між текстами дає можливість охарактеризувати механізми міжлітературних взаємодій, залучаючи, насамперед,

методи структурного та семантичного літературознавства [Genette].

Розвиток інтертекстуальних теорій та практик стали найважливішими змінами у літературній компаративістиці наприкінці ХХ ст. У компаративний дискурс входить термін «культурний трансфер», як новий підхід до вивчення літературних і культурних взаємин. Б. Франко цитує основоположника цього терміну, французького дослідника Мішеля Еспаня: «Культурний трансфер визначається зовсім не передавальним контекстом. Навпаки, саме контекст, що приймає, визначає те, що може бути імпортовано, або те, що вже латентно присутнє в національній пам'яті і може бути реактуалізоване в сучасних дискусіях» [Franco]. Як нову методологію компаративістики культурний трансфер розглядає і українська науковиця Г. Сиваченко [Сиваченко]. Важливо зауважити, що сьогодні активно досліджується така форма трансферу як переклади іноземної літератури, причому велика увага приділяється історії перекладу у різні культурні періоди та у різних країнах.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених звертається до діалогічного зіставлення індивідуалізованих творчих практик, національних художньо-естетичних традицій. Зростає перспектива та актуальність наукових розвідок у сфері імагології – пізнання ментального образу (іміджу) народу іншою національною свідомістю. Імагологія як галузь порівняльного літературознавства популяризувалась в науковому дискурсі з середини ХХ століття. Новаторами у цій галузі були Ж.-М. Карре та М.-Ф. Гійяр, які висловили ідею, що варто аналізувати не лише взаємовплив літератур, а й реалізацію у тексті образу «іншого»/«чужого».

Вважається, що нову методологію в імагології започаткував Х. Дизерінк, який ще у 1966 році конкретизував її основні поняття та завдання як напряму компаративістики, що досліджує в літературі іонаціональні образи. Вчений перерахував три фактори, що характеризують вивчення «образів» та «міражів» у літературознавстві:

- 1) «їх присутність у деяких літературних творах;
- 2) роль, яку вони відіграють під час поширення за межі національних літератур;

- 3) їхня дедалі частіша поява у самих літературознавчих дослідженнях і критиці» [Дизерінк : 385].

Положення імагології, сформульовані Х. Дизерінком, набули розвитку у працях сучасного вченого-компаративіста Дж. Леерссена, який розглядає її насамперед як літературознавчу дисципліну. Він зазначає, що імагологія вивчає етнотипи (ethnotypes) – «стереотипні уявлення про національний характер» [Leerssen 2016 : 13], і «імагологам особливо цікаві взаємини між тими образами, які характеризують Інших (гетерообрази), та тими, що характеризують власну, національну ідентичність (образ власного «Я», або автообраз)» [Leerssen 2007 : 27]. У своєму дослідженні «Imagology: on using ethnicity to make sense of the world» (2016) вчений пропонує власний метод аналізу етнотипів, що складається з інтертекстуального, контекстуального та текстуального компонентів. На інтертекстуальному рівні аналізу виокремлюється етнічна характеристика і здійснюється її класифікація. На контекстуальному рівні розглядаються історична, культурна та соціальна обумовленість виділеного етнотипу. І, нарешті, на текстуальному рівні аналізу вивчається, як етнотип функціонує у художньому тексті.

Не лишилися осторонь проблем імагології і сучасні українські вчені-компаративісти (Наливайко Д., Пупурс І., Сербілова Т. та ін.), досліджуючи «теоретико-літературознавчий арсенал імагології» та розглядаючи імагологічний метод, як такий, що «відкриває нові перспективи бачення й розуміння літературних явищ як впливових частин соціуму» [Пупурс].

Сучасне порівняльне літературознавство також приділяє особливу увагу вивченню художнього перекладу в компаративному вимірі (М. Ільницький, З. Лановик, М. Лановик, О. Павленко, О. Тетеріна, Н. Хачатурян та ін.). Рецептивно-комунікативна теорія літературного процесу (У. Вайсштайн, Р. Варнінг, Р. Етьємбль, В. Ізер, Т. Херманс, Г. Яусс) збільшила увагу дослідників до перекладу з огляду компаративістики, зокрема, розглядаючи художній переклад як «найважливіший напрямок порівняльно-літературознавчих досліджень» [Hermans]. Тому його осмислення в новому літературному дискурсі трансформує дослідницьку стратегію та методологію: не лише зрозуміти перекладений твір на рівні його загальних і типологічних

характеристик, але, що найважливіше, зрозуміти у його «сутнісних сенсах» [Барабаш] крізь рецепцію та інтерпретацію. Поняття рецептивної естетики *читач-як-співавтор* виражається саме у постаті перекладача.

Сучасна літературна компаративістика досліджує ряд аспектів художнього перекладу. Перший – порівняння оригіналу з перекладом: наскільки точно в перекладі відтворено національно-культурну специфіку, наскільки збережено не окремі реалії, а психологію і поведінку героїв твору, їхню мовну ментальність тощо. Другий – рецепція художнього твору в іншомовному дискурсі. Третій – точність відображення художньо-образної структури тексту, тобто наскільки влучно перекладач зумів відтворити в перекладі те, що він зрозумів із першотвору, а саме адекватність рецепції та інтерпретації [Лановик].

Предметом художнього перекладу в порівняльному літературознавстві є художньо-образна структура оригінального твору та його цілісність. «Основним методом аналізу художнього перекладу, який забезпечує об'єктивний підхід до нього, слід вважати метод накладання його структури на структуру оригіналу. Тут важливо звернути увагу на те, що сукупність мовних структур тексту на різних рівнях дає

у своїй взаємодії явище нової якості – ідейно-художню структуру художнього твору. Саме в цій взаємообумовленості мовних структур (як явищ підпорядкованих) та ідейно-образної структури (як явища підпорядковуючого) – ключ до усвідомлення правильного співвідношення літературознавчих і лінгвістичних понять і методів при аналізі художнього перекладу» [Коптілов : 197]. Так склалось історично, що художній переклад є предметом дослідження як мовознавства, так і літературознавства. І якщо з точки зору першого переклад – це завжди стилістичне зіставлення мов, то з погляду другого – це порівняння поетики двох чи більше мов, а саме їх образності, експресивності, емоційності, виразності.

Висновки. Переклад відіграє важливу роль у літературній компаративістиці, оскільки перекласти текст з однієї мови на іншу – означає зробити певний літературний та культурний трансфер. Переклад мусить зробити «інше» (інший текст, культуру) зрозумілим та, водночас, адекватним оригіналу. Феномен тексту-перекладу з точки зору порівняльного літературознавства полягає у тому, що цей текст є репродукцією Іншого тексту, однак кожен з них зберігає власну національно-культурну специфіку та історичний дискурс.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш Ю. «Давидові псалми» Тараса Шевченка як поетичний «текст» (спроба структурно-семантичного підходу). *Слово і час*. 2016. № 2(662). 128 с.
2. Декарт Р. Міркування про метод. Київ : «Тандем», 2001. 268 с.
3. Дизерінк Х. Імагологія та питання етнічної ідентичності. Літературна компаративістика. Вип. IV : Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми. Ч. II. Київ : ВД СтилоС, 2011. С. 382–395.
4. Коптілов В. В. Першотвір і переклад. Роздуми і спостереження. К. : Дніпро, 1972. 215 с.
5. Лановик З. Художній переклад як проблема компаративістики. Літературознавча компаративістика : навчальний посібник. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. С. 251–267.
6. Пупурс І. Імагологічний метод. Методології сучасної літературної компаративістики. *Збірка наукових праць відділу компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України* / ред. Сиваченко Г. М. К. : 2020. С. 59–107.
7. Сиваченко Г. Культурний трансфер – нова методологія компаративістики. *Методології сучасної літературної компаративістики* : збірка наукових праць відділу компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України / Ред. Сиваченко Г. М. К. : 2020. С. 391–408.
8. Юнг К.-Г. Архетипи і колективне несвідоме. К. : Астролябія, 2023. 588 с.
9. Ďurišín Dionýz. Theory of Literary Comparatistics. Trans. Jessie Kocmanová. Bratislava: Slovak Academy of Sciences, 1984.
10. Franco B. La littérature comparée: Histoire, domaines, méthodes. Paris : Armand Colin, 2016. 391 p.
11. Gerard Genette. *Figures III* dirige la collection «Poétique» aux Éditions du Seuil. Paris : 1979. 298 p.
12. Hermans Th. The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation. L.; Sydney : Croom Helm, 1985. 249 p.
13. Leerssen J. Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey. Amsterdam, 2007.
14. Leerssen J. Imagology: On using ethnicity to make sense of the world. *Iberical, Revue d'études ibériques et ibéro-américaines*. 2016. № 10. P. 13–31.

REFERENCES

1. Barabash Yu. (2016). «Davydovi psalmy» Tarasa Shevchenka yak poetychnyi «tekst» (sproba strukturno-semantychnoho pidkhodu) [Taras Shevchenko's «Psalms of David» as poetic «text» (an attempt of structural and semantic approach)]. *Slovo I chas*. 2(662) [in Ukrainian].
2. Descartes R. (2001). *Mirkuvannya pro metod* [Considerations about the method]. Kyiv: «Tandem» [in Ukrainian].
3. Dyserinck H. (2011). *Imaholohiia ta pytannia etnichnoi identychnosti. Literaturna komparatyvistyka. Vyp. IV : Imaholohichni aspekt suchasnoi komparatyvistyky: stratehii ta paradyhmy* [Imagology and issue of ethnic identity. Literary comparative studies. Vol. IV : Imagological aspect of modern comparativistics: strategies and paradigms]. Part. II. Kyiv : Stylos [in Ukrainian].
4. Koptilov V. (1972). *Pershotvir i pereklad. Rozdumy i sposterezhennia* [Original work and translation. Reflections and observations]. Kyiv : Dnipro [in Ukrainian].
5. Lanovyk Z. (2002). *Khudozhnii pereklad yak problema komparatyvistyky. Literaturoznavcha komparatyvistyka. Navchalnyi posibnyk* [Literary translation as a problem of comparativistics. Literary comparative studies. Educational manual]. Ternopil : TSPU [in Ukrainian].
6. Pupurs I. (2020). *Imaholohichni metod* [Imagological method]. Methodologies of modern literary comparativistics. A collection of scientific works of the Department of Comparative Studies of the Institute of Literature named after T. H. Shevchenko NAS of Ukraine / Ed. Syvachenko H. Kyiv (P. 59–107) [in Ukrainian].
7. Syvachenko H. (2020). *Kulturnyi transfer – nova metodolohiia komparatyvistyky* [Cultural transfer is a new methodology of comparativistics]. Methodologies of modern literary comparativistics. A collection of scientific works of the Department of Comparative Studies of the Institute of Literature named after T. H. Shevchenko NAS of Ukraine / Ed. Syvachenko H. Kyiv (P. 391–408) [in Ukrainian].
8. Jung C.-G. (2023). *Архетипи і колективне несвідоме* [Archetypes and the collective unconscious]. Kyiv : Astroliabiia [in Ukrainian].
9. Āurišin Dionýz (1984). *Theory of Literary Comparativistics*. Trans. Jessie Kocmanová. Bratislava: Slovak Academy of Sciences [in English].
10. Franco B. (2016). *La littérature comparée: Histoire, domaines, méthodes*. Paris: Armand Colin [in French].
11. Gerard Genette (1979). *Figures III dirige la collection «Poétique» aux Éditions du Seuil*. Paris [in French].
12. Hermans Th. (1985). *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. L.; Sydney : Croom Helm [in English].
13. Leerssen J. (2007). *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey*. Amsterdam [in English].
14. Leerssen J. (2016). *Imagology: On using ethnicity to make sense of the world. Iberical, Revue d'études ibériques et ibéro-américaines*. Vol. 10. [in English].

V. B. PRYKHODKO

PhD in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine

E-mail: prykhodko_vika@ukr.net

https://orcid.org/0000-0001-8171-9823

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF LITERARY COMPARATIVE STUDIES MODERN DISCOURSE

The article deals with the methodological principles of literary comparativistics modern discourse. It is noted that the comparative methodology combines two opposite approaches: the search for universals that establish the unity of different national literatures, and the identification of their national specifics. Analysis of the genesis of the methodological foundations of R. Descartes («Principia philosophiae»), C.-G. Jung (theory of archetypes), M. Foucault (connection of words and things), D. Āurišin (internal and external contact connections), M. Bakhtin (idea of a literary dialogue) is done. The common methods of comparativistics are examined, regardless of the specifics of the scientific direction: comparative and typological, comparative and historical, individualizing. The fundamental importance of the intertextuality category for the methodology of comparative research is substantiated. It is noted that in modern comparative discourse, the term «cultural transfer» is as a new approach to the study of literary and cultural relations, and such a form of transfer as translation of foreign literature is actively researched today. Considerable attention is focused in the article on the issue of the imagological method, since the perspective and relevance of domestic and foreign scientific research in the field

of imagology – learning the mental image (image) of the people with a different national consciousness is growing. It is noted that its understanding in the new literary discourse transforms the research strategy and methodology: not only to understand the translated work at the level of its general and typological characteristics, but, most importantly, to understand it in its «essential meanings» through reception and interpretation.

Key words: methodology, comparative studies, text, dialogue, imagology, translation, cultural transfer.